

KAPITEL 9 / CHAPTER 9⁹

THE CONCEPT OF THE PROFESSIONAL IN-DEPTH TRAINING DIRECTING AND ACTING TRAINING IN FOCUS THE ACTUAL VECTOR OF THE EDUCATIONAL PARADIGM

DOI: 10.30890/2709-2313.2025-37-02-021

Вступ

Нова парадигма освіти, стало посуваючи традиційну, знаннєву, в контексті сучасних викликів передбачає переформатування освітньої сфери в горизонті досягнення якісно нового рівня професійної підготовки – зростання фахової компетентності професіоналів нового часу, здатних відповідати запитам ринку праці й трендам освітньої загальносвітової системи.

Ситуація нинішніх змін в освітньому просторі, зумовивши виникнення суперечностей в мистецькій освіті щодо змістової спрямованості професійно-практичної підготовки здобувачів вищої освіти, пред'являє особливі вимоги до підсумовуючої риси освітнього процесу – ступеня оволодіння та відповідності отриманих випускником компетентностей у світлі вимог професійного стандарту фахівця.

Виклики сьогодення спонукають кафедру режисури Харківської державної академії культури, яка започаткувала введення першої у вітчизняному освітньому просторі освітньо-професійної програми «Режисура шоу та артпроектів» як інноваційної стратегії підготовки фахівців галузі сценічного мистецтва, крім того, концептуалізувала пілотний проєкт дуального формату фахової підготовки, *планувати перетворення педагогічної дійсності в синергію академічного і реалій мистецького середовища.*

Авторська дослідницька увага фокусується на методології професійно-зосередженої підготовки здобувачів ступеня вищої освіти «Магістр» (відповідно до дескрипторів Національної рамки кваліфікацій) згаданої випускової кафедри режисури в руслі зростання рівня професіоналізму майбутніх фахівців сфери

⁹Authors: Shumakova Svitlana Mykolaivna

Number of characters: 21014

Author's sheets: 0,53

сценічного мистецтва – режисерів і акторів, вмотивованих на досягнення власних творчих і бізнес-цілей, сучасне мислення й продукування нових ідей.

«Магістр» – освітній ступінь, який на основі ступеня «Бакалавр» здобувається на другому (магістерському) рівні вищої освіти, що передбачає набуття особою поглиблених знань та умінь за обраною спеціальністю, засад науково-дослідницької діяльності й фахових компетентностей відповідного рівня в рамках вирішення професійних завдань інноваційного характеру.

9.1. Реалізація концепції підсумовуючої риси фахової підготовки здобувачів випускової кафедри режисури – кваліфікаційної магістерської роботи

Фахова підготовка, яку забезпечує випускова кафедра режисури, формує глибоку професіоналізацію здобувачів, що відбивається в новій концепції.

Інноваційною стратегією, притаманною вищій школі, відповідно запитам сучасності, нині вбачається фахова підготовка професіоналів нової генерації – висококваліфікованих і компетентних, що бездоганно ґрунтовно і досконало володіють професією. Акцент переноситься з традиційної настанови – набуття здобувачем вищої освіти спеціальних знань – на особистісну ефективність і актуальне формування професійної конкурентоспроможності на ринку праці як фахівця, здатного маніфестувати докази своєї позиції, інтегрувати творчі know-how й відстоювати власну думку, приймати свідомі креативні рішення в руслі запитів часу.

Імплементацію в дійсність аргументованого викладу власних позицій та авторських інтенцій з практичної адаптації обґрунтованої стратегії і проєктів, як вирішення професійних завдань у творчо-пошукову ракурсі, реалізує набуття здобувачем вищої освіти компетенцій критичного мислення і здійснення дослідницьких розвідок в рамках інтелектуальної творчості з аналітики фахових проблем.

Актуалізація творчих проєктів кореспондується з рефлексією культурно-

мистецького ландшафту сьогодення, мейнстріму його процесів і трендів в руслі притаманного їм динамізму. Відповідно, здатність здобувача вищої освіти до осмислень актуальної культурно-мистецької проблематики, творчо-професійних і науково-дослідницьких пошуків є принциповою якістю майбутнього фахівця.

Завершальною стадією навчання здобувачів вищої освіти в Харківській державній академії культури є підготовка кваліфікаційної магістерської роботи з метою опанування методології творчого вирішення прикладного характеру (творчий проєкт) і розв'язання професійних проблем наукового характеру (наукове дослідження)– реалізації набутих інтегральної, загальних і професійних компетентностей (відповідно до вимог Національної рамки кваліфікацій 7 рівня).

Кваліфікаційна магістерська робота означає рівень професійної кваліфікації та компетентності здобувача вищої освіти як фахівця галузі сценічного мистецтва, що здобув поглиблені спеціальні теоретичні та практичні знання, має певний досвід їх застосування та продукування нових знань для вирішення проблемних професійних завдань у галузі сценічного мистецтва.

Реалізація концепції фахової підготовки випускової кафедри режисури передбачає одночасну паралельну роботу здобувача вищої освіти в двох напрямках, стосовно:

- *творчого проєкту (практичної частини) з метою публічної демонстрації як безпосередньої реалізації режисерської постановки (артпроєкту, шоупрограми, театралізованого видовища, фольклорного свята тощо) на професійному рівні втілення авторського задуму та оперування режисерським інструментарієм / акторської розробки сценічного образу (виконання ролі в театральній виставі, теле-, кінопроєкті тощо) – акторської інтерпретації обраної ролі на фаховому рівні володіння арсеналом експресивно-виразних засобів чуттєво-художнього творення) з обов'язковою відеофіксацією та складанням анотації як теоретичним обґрунтуванням.*
- *наукової роботи (текстової дослідницької частини) зі з'ясування стану досліджуваної проблематики, зокрема сучасного рівня наукової розробки*

обраної теми; побудови історіографії і джерельної бази, категоріально-понятійного апарату; формування методології дослідження; здійснення дослідницьких розвідок у виокремлених аспектах; обробки здобувачем досліджуваних фактуальних і емпіричних матеріалів у фокусі логіки наукових пошуків і окресленого науково-дослідницького інструментарію з вибудованою системою аналітичних процедур.

Обидві частини (підготовлені здобувачем з метою публічного захисту) виконують у цілому *кваліфікаційну функцію* щодо отримання академічного ступеня «Магістр», засвідчуючи рівень фахової кваліфікації й компетентності автора в рамках виконання кваліфікаційної магістерської роботи.

Не зупиняючись на науково-дослідницькій компоненті кваліфікаційної магістерської роботи, алгоритм підготовки і захисту якої вже є відпрацьованим, слід зосередити увагу на практичній компоненті, що в силу наявних змін потребує уточнень.

Передбачається реалізація здобувачем вищої освіти творчого проєкту (публічна демонстрація), згідно специфіки напряму підготовки та майбутньої професійної діяльності випускника (як режисерської постановки /акторської розробки сценічного образу).

Продукування здобувачем вищої освіти проєкту є певним підсумком навчання – виконання в якості фахівця сфери сценічного мистецтва творчої компоненти кваліфікаційної магістерської роботи та набуття професійного досвіду з режисерсько-постановчої /акторської роботи в рамках діяльності організацій, установ, підприємств, які є причетними до створення розважальних заходів /театральних вистав (теле-, кінопроєктів). Здобувач має реалізувати свій творчий задум і скоординувати весь цикл роботи /приймати участь у роботі режисерсько-постановчої /акторської групи.

У ході опрацювання практичної частини кваліфікаційної магістерської роботи принципово дієво розширюються отримані здобувачем вищої освіти професійні знання та компетентності як прикінцевий результат його фахового становлення в процесі навчання та рівня набуття професійного досвіду щодо

відтворення задуму розважального заходу /акторської гри (як затвердження навичок ефективного здійснення самостійної фахової діяльності).

У роботі над творчим проєктом здобувачі вищої освіти мають стратегічно бути націленими на високопрофесійну реалізацію в якості режисера /актора фахових ініціатив в руслі конструктивної співтворчості і командної роботи в групі, поглибленого засвоєння режисерських /акторських технологій.

Передбачається виключно самостійна робота виробничого характеру на тлі власно розробленої здобувачем проєктної діяльності (втілюваного проєкту як режисерської /акторської роботи). Проєкт здобувача може ґрунтуватися на участі в мистецьких акціях міського /державного рівня, всеукраїнських /міжнародних фестивалях, конкурсах, культурно-мистецьких форумах і арт-платформах інших країн тощо.

Творчим проєктом вважається самостійна режисерська постановка /акторське сценічне втілення ролі на завершальному етапі фахової підготовки у формі реалізації здобувачем вищої освіти набутих теоретичних і практичних знань у руслі вирішення творчих задач як методологічно конструктивного результату опрацювання образного формату.

Пропонований до захисту здобувачем вищої освіти проєкт має бути оригінальним і високохудожнім, актуальним, певною мірою інноваційним у галузі майбутньої професійної діяльності, відбивати здатність здобувача до системного мислення, пріоритет пошуків новітніх креативних (творчо-мистецьких, виробничих, режисерсько-постановчих, організаційних) рішень із розв'язання творчих задач як на інтегральному, так і диференціальному рівні, в площині режисерської інтерпретації художнього задуму /акторського втілення ролі.

Творчий проєкт в рамках фахової підготовки:

– режисерського спрямування – відтворення режисерського задуму як концептуальної складової художньо-творчого процесу створення сценічної форми, якій авторська режисура «надає» візуальне життя у сценічному

просторово-часовому вимірі, що потребує синтезу спеціальних прийомів, акцентів та комплексу засобів ідейно-емоційної виразності;

– акторського спрямування – розробка сценічного образу в розумінні структури виконавського ремесла як опрацювання інструментами акторської майстерності в заданих роллю психо-фізичних й ідейно-художніх «координатах» сценічного існування – втілення ролі.

Успішна реалізація творчого проєкту є визначенням відповідності рівня підготовки випускника вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця, його готовності і спроможності до самостійної роботи в умовах ринкової економіки, актуальних особливостей стану сучасного виробництва в обраній ним творчо-професійній сфері.

Зміст творчого проєкту (практичної частини) кваліфікаційної роботи повинен відповідати вимогам Національної рамки кваліфікацій 7 рівня.

Втілення творчого проєкту передбачає поза врахуванням спрямування фахової підготовки (і в практичній режисерській і акторській роботах) здобувачів можливу задіяність в актуальних культурно-мистецьких проєктах та ініціативах, перформансах, арт-експериментах сучасних мистецьких груп та ін.

Творчий проєкт може бути розробленим в рамках карнавалів-парадів, fashion-показів, фольк-шоу, церемоній нагородження тощо.

Реалізацію творчого проєкту супроводжує складання *анотації*, що є обґрунтуванням професійних здібностей художнього мислення здобувача в контексті створення сценічного образу постановки /акторського образу.

Анотація відповідно до:

- режисерського проєкту – концентрований (максимально лаконічний) виклад режисерського постановочного плану;*
- акторського проєкту – концентрований виклад ідейно-тематичного аналізу сценічного втілення ролі (розробки сценічного образу).*

Здобувачем вищої освіти має, з одного боку, втілюватися творчий проєкт як професійна творчо-мистецька робота, що пред'являє авторський креатив у сфері фахової діяльності (режисурі /акторському мистецтві), з

іншого, – здобувачем має виконуватися оригінальне наукове дослідження, в розробці якого можуть бути зацікавлені мистецькі заклади, установи.

9.2. Методологічний підхід до означень образності проєкту випускника

Втілення практичної роботи здобувача – творчого проєкту, згідно напряму фахової підготовки, – розробка режисерсько-постановчої експлікації /методики створення акторського художнього образу, що окреслює коло таких питань:

- ***відпрацювання основних позицій режисерського задуму***, що є творчим процесом, в результаті якого виокремлюється пластично-просторове і тональне рішення постановки, в єдиному стилістичному і жанровому ключі з емоційним його сприйняттям (що має обов'язково сформуватися в конкретне режисерське розуміння та осмислення дійсності як трансляції сценічного твору з позицій сьогодення (точка зору художника на дійсність, представлену в постановці). Тобто режисерська постановча експлікація реалізується, виходячи з трьох її смислотворчих основ – ідеї втілення проєкту, форми, надання цивільної позиції;
- ***відпрацювання основних позицій акторського задуму*** щодо створення яскравого та життєво-правдивого образу як власного його тлумачення з розумінням психології персонажа, складних внутрішніх конфліктів, широкого спектру почуттів, внутрішніх переживань (максимально якісно та реалістично втілювати образ, ґрунтуючись на таких елементах, як: пластичні рухи, міміка, фонетичні особливості персонажа). Тобто побудова цілісного образу ролі, відповідно основним факторам її втілення: передачі емоційного стану персонажа, відтворення атмосфери сценічної події й мислення в її межах – ідеологічного підходу до світу подій сюжету.

Творчий проєкт здобувача вищої освіти вбачається осмисленням предметності фактури проєкту випускника, не просто критичним аналізом його творчої режисерської / акторської роботи, а осмислення її художньої

цінності й актуальності значення відображення реалій життя (надається (за аналізом представленого відеозвіту проєкта) оцінка реалізованого твору сценічного мистецтва у співвідношенні із сучасною дійсністю з виявленням авторської позиції).

Смисловим навантаженням проєкту є те, що розглядається художня організація реалізованого режисерського / акторського твору (матеріал, прийоми та стиль) як аспекти предметного розуміння сценічної структури з притаманною їй образотворчо-виразною мовою, створеною здобувачем.

Практична частина кваліфікаційної магістерської роботи оцінюється як професійна самореалізація у царині сценічного мистецтва наступним чином:

– у фокус аналізу потрапляє образно репрезентований випускником у тизері художній зміст проєкту (зовнішньо-формальні компоненти та градус енергії й дії в конкретно-чуттєвій, безпосередньо сприйманій формі) з віддзеркаленням життєвої логіки в її художньому еквіваленті, принципах творення мистецької тканини режисерської / акторської роботи, зокрема, авторського бачення, особливостях композиційної побудови, режисерських / акторських сценічних прийомів, які породжують пластичний образ проєкту, задіяних у роботі виразних засобів;

– аналізу піддається відтворена поетика режисерського / акторського проєкту здобувача і пропонується автором філософія.

Представниками Екзаменаційної комісії аналізується діапазон сценічної виразності, що ґрунтується на таких елементах: декораційне оформлення, світло, колір, звук, костюм, ігрова структура (технічні трюки), спецефекти, мистецькі режисерські / акторські засоби впливу на глядача – як цілісна картина – художня структура проєкту випускника (відзначається невикористані потенційні можливості в мистецькій розробці здобувача).

Оцінюється режисерська концепція, індивідуальне авторське художнє бачення трактування задуму проєкта / опанування техніки відтворення цілісності акторського образу у витриманому малюнку ролі (з досягненням багатогранності ігрового персонажа, створеного з різноманітного

матеріалу, включаючи глибинні протиріччя) як рівень здійсненої професійної роботи, фахової самореалізації здобувача.

У рамках засідання членів Екзаменаційної комісії в рамках захисту практичної компоненти кваліфікаційної магістерської роботи

згідно фахової підготовки обговорення зосереджується на позиціях:

• в оцінці режисерського проєкту відбивається:

- рівень реалізації творчого режисерського задуму автора (тема, ідея, проблема); стилістика художнього бачення в режисерській інтерпретації;
- зчитуваність жанрової специфіки втіленої постановки;
- вибудованість режисером акторської гри;
- актуальність порушеної творчим проєктом проблеми;
- оригінальність режисерської інтерпретації задуму (особливості прийомів театралізації, сценографії, музичного супроводу, спецефектів тощо).

• в оцінці акторського проєкту відбивається:

- рівень реалізації задуму сценічно втіленого образу й акторської творчої мобілізації;
- органічність і життєвість акту перевтілення, сила сценічного впливу акторського образу;
- здатність побудови акторського спілкування з глядачем шляхом досягнення емоційного контакту з аудиторією;
- щирість, виразність та емоційна насиченість акторської гри;
- володіння основними інструментами актора щодо створення образу, психофізичним апаратом, тілом, мовним апаратом (рух, міміка, жести як засоби виразності актора, які доповнюють голос і мову) тощо;
- справжність акторської мистецької цінності.

Висновки

Вищезначені позиції інтерпретують концепцію фахової підготовки випускової кафедри режисури в динамічному векторі освітньої парадигми.

Компетентність фахового рівня здобувача, що набуває ступінь вищої освіти «Магістр», виявляє кваліфікаційна робота в кореляції творчого проєкту і науково-дослідницької компоненти – відбиття освоєного здобувачем професійного досвіду й виявлення фахового знання в площині академічного письма й спроможності здобувача на тлі культурно-інтелектуального кругозору, набутого в процесі навчання, до критичних узагальнень і дослідницьких пошуків, невід’ємно узгоджених зі здійсненням професійного зростання в обраному фаху й самоактуалізації.

Реалізація концептуального задуму випускової кафедри режисури в наявних динамічних трансформаціях ринку праці стимулює суттєві зміни й виникнення новітніх методологічних підходів до фахової підготовки як прерогативи практико-орієнтованого її змісту.

Пошук шляхів дієвого удосконалення навчального процесу, впровадження інноваційних технологій навчання, націлених на розвиток професіоналізму й компетентності фахівців галузі сценічного мистецтва, здатних до креативної трансформації, спонукає твердження нових принципів формування їхньої професійної зрілості як передумови шляху майбутнього фахівця до успішного самоствердження та взаємодії з професійним середовищем, інтеграції у фахову сферу.

Саме з позиції сьогодення, що вимагає від системи вищої освіти нової цільової орієнтації, актуалізується нова концепція фахової підготовки й нові методологічні підходи до формування основи для професійної кар’єри та особистого розвитку здобувача як майбутнього компетентного фахівця.